

Kamienica u zbiegu ulic św. Krzyża i Na Gródku

2022-12-09

Zakończył się remont kamienicy znajdującej się u zbiegu ulic św. Krzyża i Na Gródku. Historia budynku, który jest dziś siedzibą referatów Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK związanych z ochroną dziedzictwa oraz pełnomocnika prezydenta Krakowa ds. kultury sięga przełomu XVIII i XIX w. Znacznie starsza jest natomiast historia ulic, przy których znajduje się kamienica.

Kamienica została wzniesiona na przełomie XVIII/XIX wieku i rozbudowana w latach 1802–1809. Kolejne rozbudowy i przebudowy miały miejsce w latach 1872 i 1874, według projektu Jacka Matusińskiego. Nadbudowę drugiego piętra, którą zrealizowano w 1923 roku zaprojektował Samuel Marbear. W latach 90. XX wieku w kamienicy przeprowadzono gruntowny remont wnętrza kamienicy oraz podwórca.

Obecny wystrój elewacji pochodzi z przełomu XIX/XX wieku. Wcześniej elewacje były niejednorodne, co było spowodowane fragmentarycznymi, doraźnymi remontami. Jedno z wejść do kamienicy, od ul. św. Krzyża, to wejście do lokali biurowych Urzędu Miasta Krakowa, które dawniej było głównym wejściem do sieni i na klatkę schodową - stąd większa szerokość i kamienne odboje. Drugie wejście - boczne stanowi, po remoncie z końca XX wieku, główne wejście do części mieszkalnej kamienicy.

W latach 1997–2008 na parterze kamienicy mieściło się Biuro Festiwalowe Kraków 2000 (obecnie Krakowskie Biuro Festiwalowe), następnie Wydział Strategii, Planowania i Monitorowania Inwestycji, a od lutego 2020 roku swoją siedzibę ma tu pełnomocnik prezydenta ds. kultury i referaty Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego związane z ochroną dziedzictwa kulturowego.

Konfiskata świń na mocy statutu

Kamienica mieści się u zbiegu św. Krzyża i Na Gródku. **Ulica św. Krzyża** łączy ul. Sienną z pl. św. Ducha i ul. Szpitalną. Pierwsza zabudowa przy tej ulicy jest datowana na okres sprzed lokacji miasta, czyli czas przed 1257 rokiem. Początkowo ulicę nazywano Szpitalną, Świńską, a na Planie Kołłątajowskim – Świnią. W średniowieczu w rejonie tej ulicy znajdowała się większość miejskich browarów. Hodowano tam też w dużej liczbie świnie. Dokuczliwość tej hodowli spowodowała, że w 1405 roku władze miejskie usiłowały ograniczyć ich pogłowienie. W 1468 roku wydano statut, na mocy którego każda świnia biegająca samopas miała zostać skonfiskowana, a jej właściciel ukarany grzywną w wysokości 12 groszy. W późniejszym czasie ulica nosiła nazwę Uliczki lub Kącika Świętego Krzyża, ulokowane były tu topnie wosku i łoju należące do uboższych mieszczan krakowskich.

Osada, która z czasem stała się „uliczką miejską na Gródku”

Z kolei **Gródek** to obszar we wschodniej części Starego Miasta pomiędzy ulicami Mikołajską, św. Krzyża oraz Plantami. Początkowo teren Gródka, znajdujący się na niewielkim wzniesieniu, stanowił prawdopodobnie odrębną niewielką osadę związaną z krakowskim zespołem osadniczym. Dostępne źródła wskazują, że Gródek stał się częścią Krakowa po rozszerzeniu jego granic, co miało miejsce pod koniec XIII w. Po przejęciu w XV wieku przez Tarnowskich, Gródek tracił funkcje militarne na rzecz przekształcania się w część grodu położoną najbliżej

murów miejskich. Na miejscu zasypanych fos, wzdłuż obecnych ulic Mikołajskiej i św. Krzyża, rozwijała się typowa dla tamtego czasu zabudowa mieszkalna.

Od ówczesnego Gródka pochodzi nazwa niewielkiej ulicy Na Gródku, która jest śladem dawnej, już nieistniejącej uliczki biegnącej wzdłuż murów miejskich. Uliczka ta prowadziła od Bramy Nowej (brama znajdowała się w pobliżu obecnej ul. Siennej) do ul. Mikołajskiej. Po ufundowaniu w 1621 roku przez Annę z Branickich Lubomirską, klasztoru sióstr Dominikanek, ulica została zamknięta kamienicą (obecnie przy ul. Mikołajskiej 19). Początkowo ulica nie posiadała żadnej oficjalnej nazwy. Prawdopodobnie w 1880 roku (brak jednoznacznego potwierdzenia w źródłach miejskich), nosiła nazwę ul. św. Rocha. Akta miejskie z końca XIX w. określają tę ulicę jako „Uliczka miejska na Gródku”. Obecną nazwę formalnie nadano ulicy w 1910 roku.

Remont zabytkowej kamienicy

Kamienica u zbiegu ulic św. Krzyża i Na Gródku została wpisana do rejestru zabytków pod nr A-468 decyzją z 23 kwietnia 1968 r. Właścicielem obiektu jest Wspólnota Mieszkaniowa, której częścią jest Gmina Miejska Kraków.

W listopadzie br. zakończył się, trwający od lipca, remont konserwatorski elewacji frontowej kamienicy. Finansowanie remontu, którego łączny koszt (prace remontowe i konserwatorskie) wyniósł blisko 565 tys. zł, pochodziło ze środków Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa (21,8 proc.), funduszu remontowego Wspólnoty Mieszkaniowej (39,3 proc.) oraz z budżetu miasta Krakowa w formie dotacji celowej na prace przy obiektach zabytkowych (38,9 proc.).

Dzięki pieczołowicie przeprowadzonym pracom konserwatorskim i budowlanym przywrócono obiektowi właściwe walory estetyczne z zachowaniem elementów historycznych.

Opis przygotowano w oparciu o dostępne źródła historyczne oraz rys historyczny zawarty w programach prac konserwatorskich.
